

שלושה דורות: האם כל אחד חוזר על שגיאות קודמו?

אבא אחד אמר שגדל בבית מאור מלחיק, בעיקר בענייני בריאות, ושהייתה בו אווירה של דאגנות ייתר. הוא סיפר שפעמים רבות לא איפשרו לו הוריו לצאת לטיולי בית הספר או תנועת הנוער, מחשש שיאונה לו רע, שהיתה התערבות מתמדת בחייו, ושהוריו לא נתנו לו מרחב בחייה. הוא הודה עם ילדיו באותה הצורה, למרות שנשבע שלא לעשות זאת.

אבא אחד סיפר שבביתו היתה אווירה רחוקה, והוא משתדל לנהוג באווירה של חופש. הוא אמר שהוא מנסה שלא לאמץ סיטתה של הוריו, ומעוניין לתת לילדיו מיסגרת ולהציב להם גבולות.

היה אבא שסיפר שהאווירה בבית הוריו היתה חיובית בעיקרה, כך לפחות הרגיש כילד, והוא משתדל לנהוג באווירה של חופש עם ילדיו שלו. הוא אמר שהוריו נהגו להתיעץ איתו ועם אחותו כמו שהתיעצו זה עם זה. זה היה רב מונח מאליה בבית, ונתן לו הרגשה טובה מאד כילד וגם קיבצה רבה להוריו. בזה אישר לנו את מה שכבר למדנו, שהתיעצות עם ילדים נותנת להם הרגשה טובה של שייכות למישפחה.

אווירה מלחיצה

היתה אבא שאמרה שאין אף דבר אחד בבית הוריה שהיתה רוצה לאמץ. היא סיפרה שזו היתה אווירה מלחיצה, לא נעימה, מאד אוטוקרטית, שהוריה היו מאד שתלטנים. היא הסי

בירה שלבנות בבית לא הוענקה שום אחרייות, ושלא נהגו בהן כבכור. על הכי נים, האחים, לעומת זאת, הואצלו כל הסמכויות, וניתן להם חופש פעולה כמו לאב, שהיה השליט העיקרי בבית. היא הוסיפה שהיחסים בין ההורים לילדים היו גרועים מאד, וכאשר היא בני תה את מישפחתה, היא פתחה דף חדש, והיא משתדלת מאד שלא לחזור על שגיאות הוריה.

אמא אחרת אמרה שאינה מוכנה לדבר על בית הוריה, כי הנושא עדיין כואב וקשה, וכי יש לה עכבות לחשוף חלק זה של חייה. היא הוסיפה שהיא נהגת עם ילדיה בצורה שונה לחלוטין מזו שבה גדלה, ושאינה היא מאמצת אף דבר אחד מן האווירה בבית הוריה.

אבא אחד סיפר שהרגיש, כילד, שאחיו מקבל את מלוא תשומת הלב, וכי הוא עצמו, כאילו, הונח. הוא אמר שהעניין הטריד אותו מאד כילד, וכאבא הוא משתדל בכל כוחו לתת יחס שווה לכל שלושת ילדיו. מיכל אמרה שעוד נדבר על כך, ושהיא מנחשת כי דווקא בגלל מאמציו והשתדלותו, עסקים הילדים שלו במרידת הקיפוח היחסי שלהם.

היתה אמא שאמרה שהאווירה בבית זכורה לה כאווירה של כפי, ועם זאת היא זוכרת לשלילה מישפחה כמו: "אמרת לך" היא שגאה אותם, וזוכרת שנשבעה עוד בשנות העשרה שלה, שלא לאמור אותם לילדיה. היא הודתה שלעיתים היא נהגתה כמו אמא, ואחרי שהמישפחה יוצא מפיה, היא תופסת את עצמה ומנסה להשתלט על עצמה.

אבא אחד נזכר שלאורך כל שנות ילדותו שמו הוריו את הרגש על הלימודים. הם הזכירו לו ושיגנו באוזן ניו שרק אם ילמד ויצטיין בלימודיו, יוכל להתקדם בחיים ולהיות "מישהו". הוא אמר שהציפיות ממנו מאד הלחיצו אותו כילד, ושהוא ניסה בכל כוחו לעמוד בהן בהצלחה, וכי הוא מנסה זאת עד היום ומרגיש לחוץ עד היום.

כל ילד הוא אחד

אחד חריבך ביקשה מאיתנו מיכל לדמיין מה יאמרו ילדינו שלנו על האווירה בבית שבו גדלו, כשיישבו בעור 25 שנה בקורס רומה של בית הספר להורים.

גם כאן נדרשה מאיתנו המון פתיחות כדי לתאר לעצמנו, וגם לחברנו לקבוצה, את המציאות כפי שנתנו רואים אותה, ולא כפי שהיננו רוצים שתהיה.

אמא אחת סיפרה שהיא מנסה להקים בבית אווירה פתוחה וליברלית, אבל לעיתים נדמה לה שלילדים אין גבולות, ושיש להם הרגשה שהכל מותר. אבא אחד סיפר שבריאיות ילדיו מטייידה אותו מאד, והודה שהוא מגלה לעיתים סימנים של היסטריה, כאשר לאחר מהילדים יש חום גבוה. מיכל שאלה אם אפשר, לדעתו, להגדיר את התופעה כדאגנות ייתר, והוא הסכים איתה.

חלק גדול מן ההורים הודה שהוא לוקה בכך שהוא משרה אווירה של תחרותיות בבית, ושיש לו ציפיות גבוהות מילדיו.

אבא אחד הוסיף ואמר, או אולי שאל, איך אפשר שלא לשים את הלימודים במקום גבוה בסולם הערכים. הרי לילד שלא לוחצים עליו ללמוד ולהשיג ציונים גבוהים ואשר אינו לומד, לא תהיה בעתיד אפשרות בחירה

שיש להם אותה זוג הורים, ואשר גדלים באותה האווירה, שונים כל כך זה מזה. היא ביקשה שכל אחד מאיתנו ינסה לתאר את תכונותיו של הילד הבכור שלו.

כל ילד בוחר מיגרש

שדסתיים הסיבוב, שבו סיפר כל אחד על בכורו, התברר שבין שני ילדים בכורים למישפחות שונות יש, לעיתים, הרבה יותר משותף מאשר בין שני אחים לאותה המישפחה. הבכור אצל רוב המישפחות תואר כילד אחראי, העונה על חלק גדול מציפיות הוריו, אם כי קצת מפונק ואנוצנטרי. שאר התכונות היו שונות מילד לילד.

אחרי כך תיארו אלו מבינינו שיש להם יותר מילד אחד (זה לא כולל ארתי), את הילד השני במישפחה. התברר שהילד השני יודע יותר להתקרב, להינות יותר ומקסים, קליל יותר, אבל לא תמיד.

מיכל הסבירה שכל ילד שמגיע למישפחה רואה את העולם מזווית הראייה שלו, ומחליט איזה מקום לקחת לעצמו בתוך המישפחה.

היא הסבירה שכל ילד כאילו בוחר לעצמו תחום, מיגרש, לפי הנתונים שהוא קולט סביבו, ולפי האופן שבו הוא מפרש את הנתונים האלה. הילד הבכור, למשל, קולט את ציפיות הוריו ומחליט, בדרך כלל, כשהיחסים איתו טובים, להיענות לציפיות האלה. כך הוא הופך להיות ה"טוב", האחראי, הבסדר, וכך הוא תופס לעצמו מקום במישפחה.

הילד השני רואה שהמיגרש של הילד ה"טוב" תפוס, ואם הוא כאילו או מר לעצמו: "אם אינני יכול להיות טוב כמו אחי הבכור, אפשו לעצמי מיגרש אחר." לעיתים קורה שהוא לוקח לעצמו את המיגרש של הילד ה"רע", ולעיתים הוא פשוט מפתח את הכישורים שאחיו הגדול חלש בהם.

כל התהליך הזה קשור בגישה התחרותית, שהיא כל כך נפוצה אצלנו. התייחסות של הילד היא "אני מוכרח להיות הכי טוב, לכן אם המקום של הכי טוב כבר תפוס, אוכל לפחות להיות הכי רע." ואם המקום של הילד היודע הכל כבר תפוס, אוכל להיות הכי לא יודע, הכי חסר-אונים ובלבד שאהיה במקום ראשון.

אמא אחת סיפרה שבתה הגדולה היתה ילדה שובבה, שהתנהגות שלה היתה מאד מפריעה, ושהיא איתה בעיני הילד הקטן, לעומת זאת, תמיד היה הילד ה"בסדר", לא היה שום צורך להתעסק איתו ולהעיר לו יותר מדי, ומעולם לא היו איתו בעיות. ופתאום, כך אמרה, בזמן האחרון, השתנתה הבת, טובה, ועם הקטן התחילו להיווצר בעיות שלא היו קודם לכן.

מיכל אמרה לה שיתכן שהתופעה נובעת משינוי הגישה של ההורים, כאשר התחילו ליישם את העקרונות שלמדו בבית-הספר להורים. כלומר: ההורים התחילו לשתף את הבת במישפחה, גם מבלי שתצטרך להפריע. התנהגותה השתפרה, ואחיה גילה פתאום שהוא לא היחיד ה"בסדר", ואז עבר להיות המפריע, ובלבד שיישמר לו תחום בלעדי רק לו.

אלו מבינינו שיש להם גם ילד שלישי, חייבו כשיסיפרו עליו. הילד השלישי, הסתבר מהסיפורים, הוא הילד של הכיף, ההנאות והפניק. הוא זוכה לחסות גם מאחיו הגדולים יותר, וגם מן ההורים.

בסיום הפגישה אמרה מיכל שלפי התיאוריה האופטימית של אדלר, פתור זה לפני הילדים (וגם המבוגרים) היא אפשרות להחליף מיגרשים. היא הציעה להורים לטשטש את הגבולות בין ה"מיגרשים", על ידי כך שלא ידגישו את ההבדלים בין הילדים.

למשל: שלא יבקשו עזרה רק מהילד ה"טוב", אלא גם מהשני, שלא יתייעצו רק עם החכם, אלא גם עם ה"שלא יודע", שלא יעמידו דרישות רק לפני הגדול ויפנקו רק את הקטן, שלא יעשו כפי שהנאה רק עם השלישי, ושלא יחלקו את האחריות רק עם הבכור.